

- 1 Aallon kirkoista on äskettäin julkaistu kattava ja kaunis teos, Jari ja Sirkkaliisa Jetsonen: *Alvar Aalto Churches* (käännt. Gareth Griffiths ja Kristina Köhli), Rakennustieto 2020. For a comprehensive and beautiful compendium of Aalto's churches, see Jari and Sirkkaliisa Jetsonen: *Alvar Aalto Churches* (trans. Gareth Griffiths and Kristina Köhli), Rakennustieto 2020.
- 2 Alvar Aalto & Jean-Jacques Barué: "Centralkirkegaard, Lyngby-Taarbæk commune", 1952 (toteutumaton). Piiros no. 25-176, päiväämätön. Alvar Aalto -museon arkistot. Alvar Aalto & Jean-Jacques Barué: "Centralkirkegaard, Lyngby-Taarbæk commune", (unrealised). Drawing no. 25-176, n.d. Alvar Aalto Museum Archives.
- 3 Arto Köykkä: *Sakeinta sumua käskettiin sanoa Jumalaksi. Uskonnollinen kieli Pentti Saarikosken tuotannossa*, väitöskirja, Helsingin yliopisto 2017.
- 4 Terho Pursiainen: *Uusin testamentti*, Tammi 1969.
- 5 Göran Schildt (toim.): *Näin puhui Alvar Aalto*, Otava 1997, 163.
- 6 Ks. esim. See i.e. Susanne Müller: *Aalto und Wolfsburg. Ein skandinavischer Beitrag zur deutschen Architektur der Nachkriegszeit*, VDG 2008.
- 7 Alvar Aalto: otsikoimaton projektokuvaus. Alvar Aalto -museon arkistot. Alvar Aalto: untitled project description. Alvar Aalto Museum Archives; Eino Sormunen, *Lännen syksy*, WSOY 1951.
- 8 Kirje Yrjö Sormuselta Göran Schildtille, 7.2.1993. Alvar Aalto -museon arkistot. Letter from Yrjö Sormunen to Göran Schildt, February 7, 1993. Alvar Aalto Museum Archives.
- 9 Mauri Malkavaara: *Ristinkirikko*, Lahden seurakuntayhtymä 1998, 47-49.
- 10 Martti Simojoki: "Oma kirkkoni", teoksessa *Meidän kirkkomme. Seurakuntien paimenet kertovat kirkkoistaan* (toim. Aimo Vuokola), WSOY 1979, 5-6.
- 11 Antti Alhonsaari: "'Selvyyttä kohti'. Kysymyksiä Eino Sormusen kulttuuriyön äreltä", teoksessa *Eino Sormunen. Tutkija, esipalmen, kulttuurikriitikko* (toim. Veijo Saloheimo, Hannes Sihvo & Alpo Valkeavaara), Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö 1990, 84-85.
- 12 Juha Seppo: *Arkkipiispan aika. Martti Simojoki II*, WSOY 2015.
- 13 Vuoksenniskan kirkon vihkiminen, toimitti Mikkeliin piispa Martti Simojoki, 28.9.1958. Imatran seurakunta-arkistot. Record of Consecration, Church of the Three Crosses, conducted by Martti Simojoki, Bishop of Mikkeli, September 28, 1958. Imatra Parish Archives.
- 14 Eino Sormunen: *Kirkko ja seurakuntakoti. Johdatus nykyiseen kirkonrakennustalteen*, Suomalainen kirjakauppa 1962, 23.
- 15 Päivi Huuhtanen: "Eino Sormunen kirjailijana, eli Taru Sormusen Herrasta", teoksessa *Eino Sormunen. Tutkija, esipalmen, kulttuurikriitikko* (toim. Veijo Saloheimo, Hannes Sihvo & Alpo Valkeavaara), Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö 1990, 107.
- 16 Demetri Porphyrios: *Sources of Modern Eclecticism. Studies on Alvar Aalto*, Academy Editions 1982, 4-5.
- 17 Vuoksenniskan kirkon vihkiminen 28.9.1958. Imatran seurakunta-arkistot. Record of Consecration, Church of the Three Crosses. Imatra Parish Archives.
- 18 Alvar Aalto: "Mitä on kulttuuri?", teoksessa *Näin puhui Alvar Aalto* (toim. Göran Schildt), Otava 1997, 15-17.

Teksti Text

Niina Svartström

Rahat vai henki?

Huonokuntoinen Kolmen ristin kirkko odottaa pelastusta.

ALVAR AALLOIN SUUNNITTELEMA Kolmen ristin kirkko Imatralla on Suomen merkittävimpiä modernin arkkitehtuurin kohteita. Vuonna 1958 valmistunut rakennus on ollut suljettuna viime syksystä alkaen, koska se kärsii sitkeistä kosteusvaurioista, ja vaatisi laajaa korjausta nopeasti.

Kolmen ristin kirkkoa kiertäessä valkoiseksi rapattu tiilijulkisivu ja vihreäksi patinoitunut kuparikatto kohtaavat vuoroin vapaina, pehmeinä kaarimuotoina, vuoroin suorina linjoina. Modernin muodon takaa löytyvät kuitenkin perinteisen kirkon ainekset: torni, kuori, sakasti, ja sisäänkäynti-aula asehuoneen paikalla. Alvar Aallon intuitiivisella ja uutta luovalla kirkkoarkkitehtuurilla oli myös yhteiskunnallinen ulottuvuutensa: Aalto tavoitteli yksilön ja yhteisön kokonaisvaltaista hyvinvointia suunnitellessaan tehdasyhteisölle monikäyttöisen kirkkosalin.

Kirkko ja pappila suojeltiin asemakaavalla jo vuonna 1969 ja kirkkolla vuonna 2003. Kohde kuuluu valtakunnallisesti

Money or Your Life?

The Church of the Three Crosses by Alvar Aalto awaits salvation.

ALVAR AALTO'S CHURCH OF the Three Crosses in Vuoksenniska, Imatra, is one of Finland's most significant works of modern architecture. The building, completed in 1958, has been closed since last autumn because it has suffered persistent moisture damage and would require urgent and extensive repairs.

When walking around the church, the white-plastered brick facade and the green-patinated copper roof converge alternately in free, softly arching shapes and straight lines. Behind the modern form, however, one finds the ingredients of a traditional church: a tower, a chancel, a sacristy, and an entrance lobby in the location where in a traditional church would have been the porch. Aalto's intuitive and innovative church architecture also had a social dimension. He sought the holistic well-being of both the individual and the community when designing the multi-purpose church for the town's factory community.

The church and rectory were officially protected in the town plan as early as 1969 and by the Church Act in 2003. The site is part

Kolmen ristin kirkko vuonna 2020.
Church of the Three Crosses in 2020.

merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin, ja se valittiin modernin arkkitehtuurin suojeluun ja dokumentointiin erikoistuneen Docomomo-järjestön kansalliseen merkkitEOS-valikoimaan vuonna 1993. Tänä vuonna Kolmen ristin kirkkoa on ehdotettu lisättäväksi Unescon maailmanperintökohteiden aieluetteloon osana kolmentoista Aalto-kohteen sarjaa.

HARVINAISEN KIRKON KOHTALONHETKET

Kolmen ristin kirkon ensimmäinen peruskorjaus valmistui vuonna 2007, mutta rakennusta vaivanneet kosteusongelmat eivät korjaantuneet pintarakenteiden uusimisella. Ongelmien jatkuessa läntinen kellari jouduttiin sulkemaan, ja seurakunta kääntyi Arkkitehdit Mustonen Oy:n puoleen. Tilannetta on selvitetty ja kattavaa korjausta odotettu kohta vuosikymmenen ajan. Korjauksen hankesuunnitelma valmistui vuonna 2013 ja rakennushistoriaselvitys vuonna 2014.

Vuonna 2016 valmistuneilla ensimmäisillä lisäkorjauksilla puututtiin läntisen kellarin akuutteihin kosteusongelmiin: kirkon länsi- ja eteläjulkisivujen portaat ja sisäänkäyntitasot kunnostettiin ja vesieristettiin, pihan vedenpoistoa parannettiin, ja pihamuotoja palautettiin kohti alkuperäistä tilannetta. Myös maa-ainesta sokkeleiden vieressä vaihdettiin vettä

of the nationally significant built cultural environment, and in 1993 it was selected as one of the national landmark sites by Docomomo, an organization specialising in the protection and documentation of modern architecture. This year, a proposal has been made to add the Church of the Three Crosses to the Unesco World Heritage List as part of a series of thirteen Aalto sites.

THE EXCEPTIONAL CHURCH AWAITS ITS FATE

The first renovation of the Church of the Three Crosses was completed in 2007, but the moisture problems that had plagued the building could not be remedied by renewing the surface structures. As the problems continued, the west basement had to be closed, and the parish turned to Mustonen Architects. The situation has been examined and a comprehensive renovation has been awaited for almost a decade already. The project plan for the renovation was completed in 2013 and the building-historical report in 2014.

The first additional repairs, completed in 2016, addressed the acute moisture problems in the west basement: the stairs and entrance levels on the west and south sides of the church were repaired and waterproofed, yard drainage was improved, and the yard terrain was restored more in accordance with the original situation. The soil next to the foundation plinths was also changed

läpäiseväksi. Samalla tehtiin koekorjauksia: kirkkosalin vesikaton tuuletusta parannettiin väliaikaisesti, ja vesikaton ja räystäiden korjausvaihtoehtoja ja pihavalaistuksen palauttamista alkuperäiseksi selvitettiin. Kellarin korjatut rakenteet ovat nyt pysyneet kuivina. Vuoden 2017 jälkeen korjaustoimet ovat kuitenkin pysähtyneet varojen puutteeseen.

Kirkkosalissa syksyllä 2020 tehdyt sisäilmamittaukset viittasivat rakenteiden kosteusvaurioihin, tällä kertaa salin alttaripäädyssä, ja terveysriskin takia kirkko suljettiin toistaiseksi. Jumalanpalveluksia ei järjestetä ja kirkolla kokoontuneet toimintaryhmät ja kirkkosalin seniorijumppat on siirretty toisaalle.

RAHOITTAJAA ETSITÄÄN ULKOMAILTA

Kirkkorakennusten kohtalo näyttää olevan sidottu yhteisöihinsä. Huonokuntoisen Kolmen ristin kirkon korjauksen tueksi ei ole suurista otsikoista ja toistuvista hätähuudoista huolimatta syntynyt mainittavaa paikallista kansanliikettä. Vuoksenniska, missä kirkko sijaitsee, on muuttotappiokylä, jonka väkimäärä on vähentynyt kymmenesosalla vuosikymmenessä.

Vuodesta 2016 alkaen valtio on rahoittanut evankelis-luterilaisen kirkon kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ylläpitoa. Tämän kirkollisen rakennusavustuksen pääpainon tulisi lain mukaan olla suojeltujen kirkollisten rakennusten korjaushankkeiden rahoittamisessa. Vuonna 2021 avustusta jaettiin yhteensä 7 miljoonaa euroa, 58 eri hankkeelle.

Vuonna 2016 Kolmen ristin kirkolle myönnettiin 200 000 euron korjausavustus, jolla tuettiin ensimmäisen korjausvaiheen toteutusta. Sen jälkeen Kirkkohallitus on evännyt avustuksen joka vuosi. Perusteena on Imatran seurakunnan liiallinen vakavaraisuus: myönnettävien avustuksien määrään vaikuttavat seurakunnan veroprosentti, verotulot sekä kirkkojen ja kappeliin kokonaismäärä. Kirkkohallituksen avustuspäätökset on siis – lain tarkoituksen vastaisesti – ratkaistu taloudellisin eikä kulttuurihistoriallisin perustein. Voi myös kysyä, löytyykö Kirkkohallitukselta tarvittavaa asiantuntemusta kulttuurihistoriallisen arvon huomioimiseksi rahoituspäätöksissä.

Tilanne on visainen, sillä kirkon hälyttävästä kunnosta huolimatta seurakunnalla ei ole osoittava korjauksen tarvittavaa 1,5 miljoonaa euroa. Myös rahoitusanomukset valtiolle, EU:lle ja amerikkalaiselle Getty-säätiölle ovat toistaiseksi olleet tuloksettomia. Hankkeeseen on etsitty yhteistyökumpaneita ja joukkorahoittajia aina Japania myöten. Toistaiseksi yhteistä säveltä ei ole löytynyt, eikä tyhjenevässä seurakunnassa ole nähty oikeudenmukaisena sitä, että ylläpito ja korjaus jäisi yksin sen harteille. ◀

Kirjoittaja on työskennellyt Arkkitehdit Mustosella Kolmen ristin kirkon korjaamisen parissa vuodesta 2012.

to one with better water permeability. At the same time, test repairs were carried out: the ventilation of the roof above the nave was provisionally improved, and repair options for the roof and eaves and the restoration of the yard lighting were explored. The repaired structures in the basement have so far remained dry. Since 2017, however, repair work has stalled due to the lack of funds.

Indoor air measurements made in the nave in the autumn of 2020 indicated moisture damage to the structures, this time at the altar end of the nave, and thus due to health risks, the church was closed for the time being. Church services are not being held, and church-based activity groups, including senior citizen keep-fit classes, held in the nave have been relocated elsewhere.

A FINANCIER IS BEING SOUGHT FROM ABROAD

The fates of church buildings seem to be tied to their communities. In spite of garnering large headlines and repeated pleas for help, no notable local civic movement has emerged to support the repairs to the dilapidated Church of the Three Crosses. Vuoksenniska is a village experiencing a net outflow of inhabitants, and its population has declined by a tenth in a decade.

Since 2016, the Finnish state has funded the maintenance of culturally and historically valuable buildings belonging to the Evangelical Lutheran Church. According to the legislation, the main focus of this ecclesiastical building grant should be on financing renovation projects of protected ecclesiastical buildings. In 2021, a total of 7 million euros in grants was issued, distributed over 58 different projects.

In 2016 the Church of the Three Crosses was awarded a renovation grant of 200,000 euros for the implementation of the first phase of the renovation. Every year since then, however, the Church Board has denied any grants to the church. The reason is the excessive solvency of the parish of Imatra: the amount of grants awarded is determined by the parish's tax rate, tax revenue and the total number of churches and chapels. Thus, contrary to the purpose of the law, the grant decisions of the Church Board have been made on economic rather than cultural-historical grounds. One may also ask whether the Church Board has the necessary expertise to take cultural-historical value into account in funding decisions.

The situation is problematic, because despite the alarming condition of the church, the parish does not have the necessary 1.5 million euros needed for the repairs. Funding applications to the Finnish state, the EU and the American Getty Foundation have also so far been unsuccessful. Partners and crowd funding from as far away as Japan have been sought for the project. But no common ground has so far been found, and it has been seen as unfair in a dwindling parish that maintenance and repairs should be placed on its shoulders alone. ◀

Writer has worked at Mustonen Architects on the restoration of the Church of the Three Crosses since 2012.